

Національний лісотехнічний університет України

Гриджук О. Є.

ФАХОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ

навчальний посібник
для самостійної роботи студентів

Видавництво "Новий Світ-2000"
Львів
2020

УДК 001.4+81'377.46]:[630^x+674]](075.8)
ББК 87.254.8_{я2}
Г 83

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національного лісотехнічного
університету України (протокол № 11 від 24 листопада 2016 р.)*

Рецензенти:

Кочан І. М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету ім. Івана Франка;

Ребезнюк І. Т., доктор технічних наук, професор, директор ННІ ІМАКІТ Національного лісотехнічного університету України;

Дуда Н. М., кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології та культурології Національного лісотехнічного університету України.

Текст подано в авторській редакції

Гриджук О. Є. Фахова термінологія : навч. посіб. для самостійної роботи студ. / О. Є. Гриджук. – Львів : Новий Світ – 2000, 2020. – 404 с.

ISBN 978-966-97585-4-5

У навчальному посібнику розкрито зміст основних норм наукової української мови, висвітлених у ДСТУ 3966 – 2000, ДСТУ 1.5:2003 та ДСТУ 3966 – 2009. Зокрема, упорядковано правила творення і вживання термінів відповідно до структури української мови. Також подано відомості про термін та вимоги до нього, докладно описано способи творення термінів, як приклади використано терміни лісівництва та деревообробляння. Розглянено питання, що стосуються нормативного використання прийменникових конструкцій. Подано тексти наукових статей для самостійного опрацювання.

Для студентів, аспірантів, викладачів вищих технічних навчальних закладів, працівників лісового господарства та деревообробчої промисловості, усіх, хто прагне підвищити рівень володіння фаховою термінологією, а отже, і професійним мовленням.

УДК 001.4+81'377.46]:[630^x+674]](075.8)
ББК 87.254.8_{я2}
Г 83

ISBN 978-966-97585-4-5

© Гриджук О. Є., 2020

© ФОП Піча С.В, «Новий Світ – 2000», 2020

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1 Українська термінологія.....	9
1.1 Поняття про термін. Основні вимоги до термінів.....	10
1.2 Ділення термінів за структурою.....	13
1.3 Способи творення термінів.....	13
1.3.1 Семантичний спосіб.....	14
1.3.2 Синтаксичний спосіб.....	16
1.3.3 Морфологічні способи.....	18
1.3.4 Запозичання як спосіб називання спеціальних понять.....	21
1.4 Норми наукової мови.....	22
1.5 Зауваги до використання окремих граматичних форм та синтаксичних конструкцій.....	30
1.6 Рекомендації щодо вживання деяких слів та словосполук.....	36
Список рекомендованої літератури.....	39
Розділ 2 Читанка: тексти для самостійного опрацювання.....	41
<i>Библюк Н., Рожанківський Р.</i> Про сучасний стан української термінології (на прикладі лісотехнічної).....	42
<i>Булик-Верхола С.</i> Формування і розвиток української термінології.....	54
<i>Гаращенко Л.</i> Аналітичні терміни загальнотехнічної галузі.....	61
<i>Гончарук В.</i> Тематична структура української лексики мисливства.....	71
<i>Дерев'янку В.</i> Роль термінології у стандартизації лісоматеріалів.....	78
<i>Заніздра Н. О.</i> Явище синонімії в українській термінології.....	90
<i>Зубков М.</i> До проблеми унормування запозичень.....	100
<i>Казанюк О.</i> Термінотворення у садово-парковому господарстві.....	105
<i>Ключник О., Грицик Г.</i> Труднощі	

науково-технічного перекладу.....	110
<i>Комова М.</i> Класифікація термінологічних словників.....	117
<i>Комова М.</i> Комунікаційні традиції української термінології як вияв соціальної пам'яті.....	124
<i>Кочан І. М.</i> Мовна норма і термін.....	135
<i>Кочан І.</i> Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами.....	147
<i>Кочан І.</i> Словотвірні норми і термінологія.....	157
<i>Кочан І.</i> Українське термінознавство 1940-1950-х років.....	169
<i>Кочан І.</i> Українське термінознавство 1960-1990 років.....	178
<i>Кримець О.</i> Метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української технічної термінології.....	187
<i>Кримець О. М.</i> Полісемія українських технічних термінів.....	196
<i>Кримець О.</i> Проблеми визначення семантичної структури технічного терміна (до унормування).....	202
<i>Кульчицька А. О.</i> Переклад термінів.....	213
<i>Литвин О.</i> Словотвірні норми сучасної української технічної термінології.....	217
<i>Мартиняк О.</i> До проблеми внормування синонімії в українській науково-технічній термінології.....	223
<i>Мартиняк О.</i> До проблеми запозичень в українській науково-технічній термінології.....	233
<i>Мартиняк О.</i> Явище синонімії у термінологічній лексиці.....	243
<i>Ментинська І.</i> Мовностилістичні проблеми української комп'ютерної термінології.....	250
<i>Місяць Н. К.</i> Особливості формування української технічної термінології.....	257
<i>Муляр І.</i> Іншомовні запозичення в меблевій термінолексичі.....	271
<i>Овсейчик С.В.</i> До проблеми становлення української екологічної термінології.....	281
<i>Овсейчик С. В.</i> Екологічний термін як одиниця галузевої терміносистеми.....	288
<i>Овсейчик С.</i> Системна організація термінолексики (на матеріалі української екологічної термінології).....	297
<i>Овсейчик С.</i> Тематична структура української екологічної термінолексики.....	304

<i>Онушканич І. В.</i> Закономірності перекладу науково-технічної літератури.....	311
<i>Опанасюк М. М., Кухарчук Г. В.</i> Словотвірні-структурні особливості технічної термінології.....	317
<i>Павлова О.</i> Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики).....	325
<i>Пілецький В.</i> Мовна самобутність терміна.....	336
<i>Плескач В.</i> Російськомовні термінологічні кальки у галузі металообробляння.....	347
<i>Ребезнюк І.</i> Конспект лекцій «Основи технічної творчості» як застосунок засобів українськомовного способу мислення.....	351
<i>Ребезнюк І.</i> Похідники від термінів тріади: ліс – дерево – деревина.....	360
<i>Ребезнюк І.</i> Спробуймо писати та говорити за національними, а не радянськими правилами.....	373
<i>Рожанківський Р.</i> Синтаксично-стилістичні риси науково-технічної мови.....	386
<i>Шляхова В. В.</i> Переклад термінів як засіб формування лінгвістичної компетенції студентів.....	394
Список використаних джерел.....	402

ВСТУП

Формування висококваліфікованого фахівця у вищій школі – складний процес, в основі якого належний рівень володіння літературною мовою, зокрема таким її функційним різновидом, як науковий стиль. Розвиток навичок наукового, а отже, і майбутнього професійного мовлення є якісним лише за умови опанування термінології фаху, нормативного її використання в усній та писемній формах.

Процеси нормування української термінології знайшли своє відображення в дослідженнях науковців, матеріалах наукових конференцій, роботі Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ), науково-технічної комісії з питань термінології при Держстандарті України.

У розроблених національних стандартах окреслено аспекти термінологічної роботи, правила утворювання, використання термінів, а також створювання й оформлювання нормативних документів та вимоги до їх змісту. «Вимоги цих ДСТУ дають змогу як розробникам стандартів, так і всім, хто працює з українським словом, висловлюватися українською мовою, користуючись системою правил уживання слів як засобом українськомовного способу мислення» [14].

Навчальний посібник «Фахова термінологія» є спробою запропонувати студентам опрацювати мовні вимоги до термінів, викладені в українських термінологічних стандартах, задля розвитку

й удосконалення їхнього наукового мовлення.

Метою навчального посібника є формування у студентів системи базових знань про терміни, закономірності формування термінологічних систем, розуміння принципів систематизування і стандартизування термінів, навичок правильного вживання термінів відповідно до норм, закладених у стандартах ДСТУ 3966-2000, ДСТУ 1.5:2003, ДСТУ 3966:2009.

Уперше українські терміни лісівництва та деревообробляння стали об'єктом аналізування щодо використання їхніх нормативних варіантів відповідно до національних термінологічних стандартів.

Посібник складено з двох розділів, у першому викладено відомості про термін та вимоги до нього, охарактеризовано групи термінів за їхньою структурою. Детально описано способи творення термінів, зазначено специфіку, як їх використовувати для найменування спеціальних понять у галузі лісівництва та деревообробляння. Подано норми наукової мови, відображені у національних стандартах, щодо української термінології та ділового й наукового стилів української мови.

Другий розділ містить додатковий матеріал (це статті провідних українських науковців), що допоможе студентам самостійно доопрацювати різні аспекти процесу становлення та сучасного стану української термінології, глибше зрозуміти процеси, що відбуваються в терміносистемах лісівництва та деревообробляння.

Відповідно до мети курсу «Фахова термінологія» самостійне виконання студентами завдань, запропонованих до кожного семінарського заняття, – це обов'язковий складник навчального процесу. Тематику завдань студенти обирають самостійно із запропонованого до кожного семінару переліку, діапазон наукових публікацій може бути доповненим відповідно до зацікавлень студентів та їхніх самостійних наукових досліджень. Одним із важливих завдань є виступ на семінарському занятті за матеріалами опрацьованої наукової публікації та розгортання дискусії у групі.

Діапазон типів вправ і завдань (зокрема й творчих) дає змогу використовувати матеріал посібника як для аудиторної, так і для самостійної роботи студентів.